

13.12.2022

Група №33

Урок №39

Тема уроку: життєвий і творчий шлях Григора Тютюнника.

Мета уроку: ознайомити одинадцятикласників із життєвим та творчим шляхом письменника, переконати, що правдиве і тривожне слово митця будило совість і милосердя читачів; дати уявлення про індивідуальний стиль письменника-новеліста.

Хід уроку

I. Організаційна частина.

II. Актуалізація опорних знань.

Завдання для учнів.

Розповісти про вплив письменників-шістдесятників на процеси оновлення тогочасної української літератури та духовного відродження українства.

III. Повідомлення теми і мети уроку.

IV. Сприймання та усвідомлення нового матеріалу.

Матеріали для опрацювання.

1. Опрацюйте ст. 203-206 у базовому підручнику: Українська література (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 256 с.

2. Епіграфом уроку можуть стати слова Григора Тютюнника:

**З любові і муки народжується письменник —
іншого шляху в нього нема.**

Григір Тютюнник — митець правдивий, безкомпромісний і сміливий. Зберегти ці позиції художнику слова було нелегко, але Тютюнник зумів залишитися самим собою. Після опублікування майже кожного твору на його адресу щедро сипалося каміння «праведної» критики. Дещо з його доробку не друкували зовсім. Однак у кожному новому оповіданні чи повісті порушувались гострі проблеми життя. Тепер ми визнаємо: він мав мужність казати в ті задушливі часи те, що нам дозволено лише зараз.

3. Законспектувати в робочий зошит (ОСНОВНЕ)

Письменник прожив лише 49 років. А скільки він міг би ще створити! Григір Михайлович Тютюнник народився 5 грудня 1931 року в селянській родині у селі Шилівці на Полтавщині. Рано втратив батька, який став жертвою сталінських репресій. З шестирічного віку ріс у донецькому краї. Виховувався в родині дядька Филимона Васильовича Тютюнника та його дружини Наталії Іванівни, які замінили йому батьків. Під час війни пішки прийшов до рідного села, зазнавши в дорозі не лише фізичних, а й глибоких моральних страждань. Згодом ця трагічна подорож знайшла відображення в автобіографічній повісті «Климко».

Після звільнення України від німецько-фашистських загарбників Григір Тютюнник навчався у ремісничому училищі. Військову службу відбував на флоті у Владивостоці.

Закінчив філологічний факультет Харківського університету. Провчителювавши рік у Донбасі, в 1963-1964 роках працює в редакції газети «Літературна Україна», публікує там кілька нарисів та перші оповідання: «Дивак», «Рожевий морок», «Кленовий пагін».

Перша книжка Гр. Тютюнник. «Зав'язь». вийшла у 1966 році. Вона стала яскравим виявом посилення ліризму в нашій прозі, у ній окреслилася художня індивідуальність Григора Тютюнника. В однойменній новелі багато символічного. На тлі весняного пейзажу, коли вже одцвіли сади і зав'язується плід, народжується перше чисте кохання юних Миколи і Соні. Берегти, захищати від усякого лиха те, що народжується: зав'язь плоду, першого кохання, зав'язь нових думок, починань, нового життя; дбати не тільки про себе, а й про всіх («буде в людей — буде і в нас») — це той мотив, що бринить у кожному оповіданні молодого письменника.

Він завжди поклонявся красі світу, прагнув любові і гармонії в усьому. А коли не знаходив цього — страждав. Це ставало темою багатьох його творів. Один з них — оповідання «Син приїхав», в якому автор дав психологічний зріз болючої для нас проблеми — моральної й національної деградації певної частини українства, що потрапило під прес тотального зросійщення, особливо в радянський період, і не змогло йому протистояти. Герой новели «Син приїхав» Павло Дзякун спрямовує свої зусилля на задоволення матеріальних потреб — споживацькі інтереси для нього понад усе. Письменник не глузує з нього, хоч і не приховує своєї відрази. Його герой свого становища не усвідомлює, так само, як і ті, хто його оточує. В оповіданні «Смерть кавалера». Григір Тютюнник звернувся до повоєнного минулого, яке щоразу оживало в його душі. Звичайно, бути лицарем зі щитом

куди легше, ніж без нього. Але щит у лицаря — це передовсім, його честь. У звичайній, буденній історії замполіт Валерій Максимович — герой оповідання — не зумів відстояти власної громадянської позиції, тим самим втративши свою честь і повагу в людей. Герой війни, що не раз стрічався вічна-віч зі смертю, відступив перед звичайним бюрократом і демагогом. Тут і постає проблема громадянської мужності. І хоч у кожного покоління вона своя, проте в усі часи це — боротьба за правду.

Художня досконалість Григора Тютюнника в утвердженні високих громадянських і моральних ідеалів отримала офіційну оцінку лише у 1980 році: повісті «Климко» й «Вогник далеко в степу» були відзначені Республіканською премією імені Лесі Українки, яка присуджується за кращі твори для дітей.

За своє коротке літературне життя (менше 20 років) Григор Тютюнник написав кількісно небагато: чотири десятки оповідань і новел, п'ять повістей, кілька нарисів, рецензій, а також спогади про брата — Г. М. Тютюнника. Але за вагомістю й рівнем художнього осмислення дійсності його спадщина перевищує багатотомники завдяки своїй величезній ідейно-емоційній насиченості. Це — визначальна риса творчої особистості письменника.

Григор Тютюнник був людиною із загостреним почуттям справедливості. Він блискавично реагував на все, що існувало довкола. «Я сприймаю те, що мене оточує, і те, що діється навколо мене, спочатку почуттям, серцем, а вже потім усвідомлюю, тобто страждаю двічі з одного приводу», — писав Гр. Тютюнник у записнику № 8 1985 року. Такий спосіб сприймання світу зумовлював творчі принципи. Оповідання — найближче до поезії, до почуття. «Питають часто, над якою темою працюю. Ніколи не працював над темою. Завжди працюю над почуттями, що живуть навколо мене і в мені.» Ці записи, зроблені у 1972 році, стосуються всієї творчості письменника.

Л. Мороз, розмірковуючи над феноменом творчості Гр. Тютюнника, зазначає, що чи не найголовнішою особливістю художньої індивідуальності письменника є «зображення цілком конкретних людей у конкретних обставинах; у всій живій відчутності, об'ємності їхніх характерів, переконливості їхніх відчуттів і настроїв виявляється глибоким і зосередженим роздумом про людські долі у широкому історичному контексті...»

Непросто складалась літературна доля Григора Тютюнника, який не вмів, та й не бажав, пристосовуватись до бюрократичних директив. Письменник не міг фальшивити і рапортувати про небувалі успіхи народного господарства, небачений розквіт культури тоді, коли нищилась природа, руйнувалися

пам'ятки історії та культури. Захоплено сприйняв вихід роману «Собор» О. Гончара. Заклик «Бережіть собори своїх душ» проніс крізь усю творчість.

Сімдесяти роки в Україні були часом розквіту дешевого фарсу, гри слів, фальшивості і лицемірства. Лауреатами державних премій ставали бездарі, які писали твори, далекі від життєвої правди, але прикрашені вірою у щасливе майбутнє, що вже настає. Гр. Тютюнник не вписувався у всезагальну спілчанську єдність. Він був самотнім. Несподівано 26 лютого 1980 року Григору Тютюннику присуджують премію імені Лесі Українки. Одному молодому прозаїкові Григир Тютюнник тоді сказав: «Вони нас усіх хочуть купити, усіх. Хіба преміями вимірюється твоє слово? Хіба для премій ти пишеш?»

Життя митця трагічно обірвалося 6 березня 1980 року. Повісився сам, чи його повісили, як це пізніше зробили з В. Івасюком? В. Коваль пише, що Тютюнник був надто сильною особистістю, щоб зводити рахунки з життям. Похований у Києві на Байковому кладовищі. У березні 1989 року творчість Григора Тютюнника посмертно відзначено премією імені Т. Шевченка. Шкода, що митців часто оцінюють справедливо лише по смерті.

V. Підсумки уроку.

Пропонуємо учням зробити їх самостійно.

VI. Домашнє завдання.

1. Підготувати розповідь про письменника,
2. Скласти за підручником хронологічну таблицю його життєвого і творчого шляху.
3. Прочитати новелу «Три зозулі з поклоном».

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

Tanita.yar2018@gmail.com

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.